

ELS VERINS DEL JOC

Si no en coneixeu d'altre! Martí Pinabet, aquell llauner que tenia el talleret a la Plaça del Pollanc, cantonada al carrer del Llantí...

En aquell talleret treballava i estalviava des dels vint anys, quan s'hi establí. Com que no li vingueren fills del seu matrimoni amb la Mònica, va fer càlculs i projectà treballar fins als cinquanta anys. Aleshores ja tindrien prou diners per a viure ell i la seva dona. Però ja és sabut que res no surt bé en aquest món. No es va morir ell, com ara segurament pensen vosaltres, sinó la Mònica, en un tres i no res. I Martí solament tenia quaranta quatre anys! Ves! Ara, què? Tornar-se a casar? No. De diners per ell sol en tenia, fet i fet, massa. Vengué l'obra i va viure un quant temps amb una serventa vella; però aviat s'avorrí de passar els matins a la plaça garlant amb una colla de vells desvagats, mentre esperava el dinar. A la tarda, anava al cafè; però com rediable costaven de passar les hores! Començà a pensar que li calia viure més xiroiament, més a la moderna, despesant almenys els rèdits del seu capital.

Va fer un cop de cap. Acomiadà la criada i es traslladà a Barcelona. Es clar, trià una dispensa barata. Anava al cine i al teatre; però què n'havia de fer de seure en localitats cares, si, tanmateix, el que fan a l'escenari es veu i es sent igualment? No gastava prou, ja ho veia; però com fer-ho?... Potser si viatgés una mica! París, asseguren que és bonic, i Londres, tan gran! I ara, rai, que les agències organitzen aquests viatges en els quals, lliurant una quantitat, us tragin en bons trens, us guien com un ramat d'ovques i us ho ensenyen tot. Cercà en cartells i anuncis, i s'allistà a un viatge a Niça i a Cannes, en ocasió del Carnaval.

Seguí passivament el guia i l'escomot de turistes en totes les festes carnavalesques de carrer. La vigília del dia del retorn, l'agència els conduí en autocar a Montecarlo. Entrà amb els altres al casino i, com a bon turista, davant les taules de joc preparà cent francs. Només cent? Aleshores el canvi decretava que solament eren trenta pessetes. Bé, vaja; n'hi posaria dos-cents. Seixanta pessetes, bé les podia despendre al joc, ell que no havia jugat mai.

Posà la quarta part de la suma damunt el drap verd i perdé. Hi posà cinquanta francs més i també perdé. "Això no tindrà pena ni glòria, amb cinc minuts estaré llest", pensà. Aleshores, per tal que la resta li durés més, féu postes de deu francs, que guanyà cinc vegades seguides. Això l'engrescà, i va apostar tot el que tenia a les mans, mentre sentia fred als polsos; però també va guanyar. Lla-

vors li passà una cosa rara. Havia jugat, fins ara, dret, des de darrera dels jugadors asseguts. Un d'aquests s'alçava, i Martí prengué el seu lloc sense dubtar. "Seurè fins que hauré fet les paus, o fins que hi hauré deixat els dos-cents francs inicials", es digué; però al dessota, en larva, es beilugava el pensament de guanyar diners, diner, diner. Li semblà que ha-

fitxes augmentava, per bé que molt a poc a poc. Assajà algun cop de boig, que li anà bé, i aviat es veié amo de milers de francs. Quan els seus companys d'excursió el tustien i l'avisen que s'ha fet vespre i l'autocar està a punt de partir, Martí els declara que es queda i s'acomia d'ells de gairell, sense perdre cap jugada. I juga rigid, metàl·lic, sense deixar-se domi-

Dibuix de Bosch Roger

via descobert el misteri diabòlic del joc i es disposà a aprofitar-se'n.

Amb cautela i persimònia anà alternant postes petites i grosses, que ara perdia, adés guanyava. La pila de

nar pels nervis. Ell mateix no es coneix. És un altre home.

S'alça, a altes hores de la nit, amb una picossada de diner. Es fica al primer hotel i l'endemà és dels primers

que s'asseuen al volt de la taula diabòlica. Aquell dia guanya igualment, i a les primeres hores de l'endemà, també; però, de sobte, sent com si se li trenqués alguna cosa recòndita i vellutada dintre seu. "Es la sort que fuig", pensa amb convicció. Va per aixecar-se; però vet aci que ara vol especular sobre aquella sensació misteriosa, i continua les postes. Perd, perd, perd. Es prou fort per a fer-se càrrec de la situació i pot desenganxar-se de la taula. Fa el jurament de no jugar més perquè, un cop dret, passejant pels jardins, sent que ha vorejat durant tres dies un abisme xuclador, i endevina que si ell persistís per aquell viarany, fóra, sense remei, absorbit i anihilat, com tants d'altres. De bona s'escapava! Mentre d'ací endavant, donat el radiant resultat d'ara, no es deixés temptar? No. Per què ho faria: per fam de més guany? Si el seu anterior capital ja li bastava i ara li restava triplicat, què n'havia de fer de tant diner?

Entrà a sopar en un menjador resplendent, luxosíssim. I, mentre saborejava un plat complicat i exquisit, li ve a la memòria el petit obrador de llauner i els milers de plats de mongetes endrapats en la taula grinyoladora del menjador. Hem de fer arreglar aquesta taula!, havia dit d'esma dues-centes vegades a la seva dona. Mongetes i bacallà amb samfaina, al qual la difunta era molt aficionada; tot il·luminat amb una bombeta de vint-i-cinc bugies. Veu talment el menjador empaperat amb paper verd, amb un canari, que no cantava, prop del balcó de l'eixida, i el rellotge de fusta negra, i els quatre quadres amb fruites... Considera la roba del seu vestit de llana i cotó, barata, i s'indigna. El món és fastigós, immoral.

Surt pels jardins, prop de la mar platejada de lluna. Compta i recompta mentalment. Si, tot aquell futral de francs, canviats en pessetes, en faran tres-centes vint-i-cinc mil. Seixanta cinc mil duros! El doble del que havia pogut arrearar en més de trenta anys!

"No, no i no. No em digueu que el món sigui una cosa ben feta, neta i honrada. Mil cinc-centes vegades, no. Jo, que als nou anys sóc amorat al treball, deu, dotze hores diàries picant llauna, llimant llautó, fonent estany, fent xerriar vidre. I això dura trenta-cinc anys. Mesureu la quantitat de dies que hi ha en trenta-cinc anys; llevat a primera hora, patint de fred a l'hivern, suant a l'estiu, menjant quatre mals bocins per a no deixar de petja un negoci emparaulat, traient el fetge per la boca per a no agafar-me els dits en un pressupost massa espremut. Jo, que després de tants anys d'angúnies, trasbalsos, cansaments i

privacions, arribo a apilar una almossa de diners, pesseta per pesseta, deixant més d'una vegada d'anar al cafè o al teatre, estalviant el fumar, fent allargar una temporada més el vestit esmolat o la gorra espellificada, vinc per atzar a aquesta vora del Mediterrani on un príncep té timba parada. I jo, mosca balba, trist llauner d'una vila de tercer ordre, aeguda en un recó sec d'Ibèria; jo, que no vaig passar de l'escola elemental, que no sóc un bergant ni un especulador, desitjo regalar al príncep cinquanta pessetes meves, perquè si, perquè sóc a Montecarlo i per a poder-ho explicar després als amics de la taula de cafè. Doncs, en comptes de perdre aquells diners en unes quantes hores, guanyo una suma tres vegades més grossa que l'afanyada en tots els anys de treballar intensament amb les mans, el cos i el cervell? I el món, la societat, és una obra mestra? Diu tothom: — El joc és un vici repulsiu, un estigma, un pecat. Mentre no jugo, mentre segueixo el camí moral i noble del treball, sóc un pobre obrer vexat pels impostos municipals, pels homes, per tot; quan m'aparto del camí recte, quan m'enlloto en el joc, quan peco, aleshores esdevinc un senyor al qual serveixen cambriers rufians i criats a dojo... I encara em tornareu a dir que això no està bé!"

Heus aquí de corcoll el concepte sagrat de l'estalvi i la idea solemne del diner que tenia Martí encastada d'anys. De cop, el diner i la seva possessió es torna davant d'ell una facècia. La fortuna d'ara li podia haver pervingut quan era jove i s'hauria estalviat molts anys de suades. Se sentia robat per la vida, estafat i befat.

En aquest estat d'esperit, tant podia esdevenir frare com dinamiter. Optà per llogar un cotxe i un intèrpret i es féu tragar durant dos mesos per les principals ciutats d'Itàlia. Tornà decebut. Aquell intèrpret tenia la mania d'aturar-se davant munts de pedres velles, casolots enrunits i estàtues trencades, i aleshores parlava d'uns emperadors morts i d'uns pagans estrafolaris i no donava cap importància a la manera peculiar de manipular la llaua en aquell país.

Tornà desenganyat i amb una sorda tirria a la societat. Passà una temporada baldera; però, a l'últim, va fer cas de les mirades tendres d'una veïna deu anys més jove que ell. Es casà. Fa cosa de dos mesos que la llevadora li va posar un eixerit vaillet damunt dels braços. Un fill! Això, a ell, que no n'havia tingut mai, el posà tan content, que decidí tornar obrir un taller de llauner. Dissabte passat el va inaugurar.

Joan DUCH I AGULLO

Carnet de les Lletres

En virtut d'una Ordre del "Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes", s'ha procedit a la creació d'unes anomenades "guerrilles de teatre", destinades a la representació d'obres breus de teatre de cara a la guerra. Al mateix temps, i en virtut de la mateixa disposició, s'obre un concurs permanent destinat a formar el repertori d'aquestes guerrilles, el qual, orientat a servir els interessos de la guerra, també tindrà per objecte l'estímul dels valors nous que puguin suscitar-se.

Les obres de teatre destinades a ésser representades per les guerrilles, podran ésser còmiques, dramàtiques, drames, comèdies, entremesos, sketches, pantomimes, farses, diàlegs, monòlegs, etcètera, i podran ésser escrites en castellà, català, valencià, gallec i basc, amb música o sense. La durada de llur representació, no podrà excedir de mitja hora. Seran, també, admeses adaptacions i traduccions.

El Consell Central del Teatre, del Ministeri esmentat, a proposta del seu Comitè de lectura decidirà sobre l'acceptació de les obres i ho comunicarà als autors. Totes les obres acceptades seran representades per les guerrilles, i llurs autors seran retribuïts amb la quantitat que, en cada cas, acordi el Consell. Els drets de representació i de propietat de l'obra, queden a favor de l'autor, per bé que el Consell es reserva els drets d'edició.

Les obres han d'ésser enviades al "Consejo Central del Teatro", Corts, núm. 595, firmades i amb indicació del domicili dels autors.

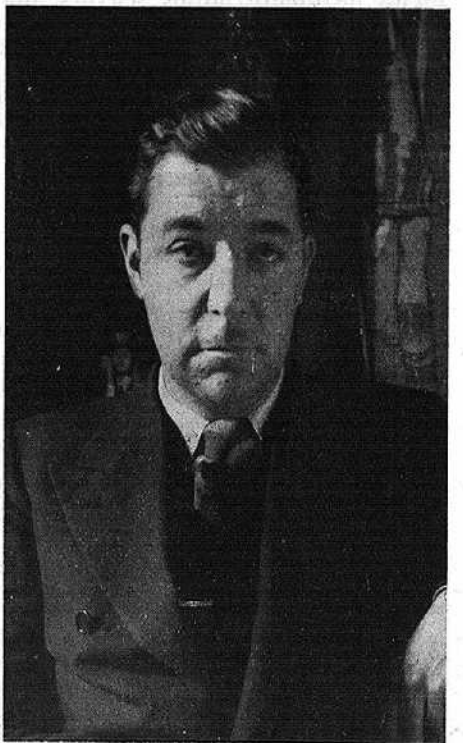
■ La U. R. S. S. ha celebrat aquests dies el seixantè aniversari de la mort del gran poeta N. Nékrašov, poeta popular que morí l'any 1878, i que amb una força extraordinària pintà els sofriments del poble rus, en particular els dels pagesos, així com llur voluntat de lluitar contra les classes opressores.

PERE QUART

Els poemes de Pere Quart, per llur fusió de revoltes distintes i d'emoció insólites, van més enllà de la nostra atenció; la solliciten, l'atrauen i, per mitjà de carícies brusques, la fan vibrar i commoure's amb l'espectacle de dissorts noves i de folles aventures. És una poesia, la seva, que es basa a ella mateixa, que troba en ella el seu propi nodriment. Pere Quart, amb un aparell erudit considerable i un sentit profund de l'idioma, humorista facèciós i cruel, retalla les paraules del diccionari i les sensacions del nostre cor; construeix pures i folles cançons, la violenta brusquedat de les quals ens travessa i encisa. Heroi sorprenent, crida les paraules més diverses amb el seu xiulet insinuant d'encantador de serps. Netes i pelades, soles i pures, formen per un instant un món a part fins que ell les uneix amb el fil, atzarós però segur, de la inspiració. De llur còpula transitòria brolla un cant rítmic i fluid, sense buits, sense falles, sense ferides: una unitat retrobada que s'eleva dins de la seva gràcia igual; una mena de cançó d'ocell de les illes, que tempta la nostra joia i la reté.

Una poesia despullada de tot ornament neix dels seus treballs com d'una font, tan nua, que esdevé simple impuls, brillant i fort. És el do de la roca bíblica maltractada: el més líquid i espurnejant del seu cor. Hi ha en els seus poemes una fluidesa aparent, una facilitat dura, que atrauen i repeleixen alhora. Res no hi trobareu de retòric ni de pintoresc, malgrat el to sovint maliciós i domèstic. Pere Quart és un poeta, en el sentit més pur d'aquest títol, que entre tots hem fet vague i inconcret, que malmena la poesia, que la "decapita" a gratient. Ni la intenció greu, ni la dolcesa lírica, ni l'encís de les precaucions cautes, no ens hi ofereixen l'espectacle que ahir esperàvem d'una poesia, tant de temps traïda, que no és ja altra cosa que escenografia. La puresa senzill de les seves imatges i llur esclat cristal·lí creen una poesia indefinible. No és una estàtua de bells i flexibles malucs ni una cortisana aventurera: és una música estranya, vinguda de qui sap on, que travessa l'escena, davant vostre, i us penetra. Una poesia que no és escultura ni novel·la. Que és, simplement i netament, poesia.

Pere Quart és divers i eixut en els seus poemes. No cultiva una sensibilitat plorànera ni divertida; no empra els metres armoniosos ni els artificis vans d'un bell i buit llenguatge. És sec, sovint, com un cop de tralla, de puny, de fre. El seu estil és directe i cru, sense enfarfecs ni eloqüència. De pura nisaga catalana, dintre la millor tradició que va de Jaume Roig i Bernat Metge a Guerau de Liost, el seu predecessor immediat. L'únic artifici del

PERE QUART

seu estil (que no ho és, sinó una necessitat del seu temperament) és el "racocourci", la simplificació, la supressió d'elements no essencials, segons la fórmula valeriana, que Pere Quart empra constantment amb una destresa singular. El seu llenguatge, quan convé, esdevé vulgar. La seva frase, brusca. Els mots topen els uns amb els altres. Aquest és un dels atractius més forts de la seva poesia i, amb el rigor de la selecció expressiva i l'apariència flexible, desimbolta, ràpida i pre-

cisa dels seus poemes, les seves característiques peculiars. La seva sequedat d'expressió, però, no és duresa de fons. La seva posició satírica, aparentment impietosa i glacial, dissimula un gest de commiseració i de generositat. Però no es deixa entabanar fàcilment i maneja els sentiments com i quan vol, amb una naturalitat planera i una facilitat innegable.

Pere Quart, que prefereix entre tots els gèneres la balada i l'epigrama, empra sovint l'estrofa. En els seus darrers poemes, generalment curts, es serveix d'un vers trencat desigualment, amb la incorporació sobtada d'una frase sòlida com la prosa i violenta com les seves imatges inesperades i precises. Ha trobat, també, un procediment tècnic en harmonia amb el seu temperament: la contra-assonància, que respon enginyosament a la seva voluntat de no abandonar-se, a aquesta incertesa que sosté la seva poesia en el moment just en què es doblega al refus d'accedir als gestos habituals. Quan el veiem a punt d'aconseguir la rima i el repòs una mica fàcil de la rima, la música se'n separa i mor.

Pere Quart està cridat a ésser — ho és ja en determinats aspectes — un dels nostres primers poetes. Clàssic, romàntic i modern, gairebé a voluntat, tan aviat gesticitant amb regust medieval, humorista de l'escola irlandesa, tràgic a la Lautréamont, com superrealista freudiana, la seva curiositat intel·lectual l'ha portat a terrenys molt diversos, sense que trais mai, però, la seva racionalitat insubornable. La seva cultura i una necessitat, intermitent però intensa, de realitzar-se, l'han conduït — almenys així m'ho sembla — molt lluny del seu punt de partida. Hi ha una gran distància entre la primera de les seves *Decapitacions* i la última de les seves *Nits*.

En tots aquests poemes — com en els deliciosos epigrames, grotescos i correctes, que formen el seu *Bestiari* — trobarem, però, el mateix renunciament prodigiós, el mateix menyspreu de tota emoció desordenada o tèrbola, la rara potència d'aquest treballador intel·lectual dotat d'una manera tan generosa, i a la vegada, la vacil·lació d'una ànima forta entre els seus dubtes rics i profunds i la neta claredat de la seva intel·ligència.

Lluís MONTANYA

Carnet de les Lletres

■ Es troba a Barcelona, José Bergamín, escriptor catòlic antifeixista, que fou director de la revista "Cruz y Raya" i que s'ha distingit per les seves campanyes a favor de la República espanyola i del poble aixecat en armes contra la facció. El dilluns d'aquesta setmana, donà una important conferència al "Casal de la Cultura" sobre "La veritable història de la mà allargada", i una altra el dimarts al Seminari de Pedagogia de la Universitat, sobre "La música callada".

■ El poeta malagueny, Manuel Altolaguirre, ha donat a l'Ateneu, dintre el cicle "Oasi", una lectura dels seus poemes inèdits.

■ El Comissariat d'Educació Física i Esports de la Generalitat, ha convocat un concurs literari, en el qual destina un premi de mil pessetes a l'autor de la millor novel·la catalana d'ambient esportiu relacionada amb la guerra contra el feixisme, i un de tres-centes pessetes al millor conte de caràcter social que valori el paper de l'educació física en la formació de la nova Espanya, que sorgirà de la guerra contra el feixisme. El Jurat estarà constituït per un representant de l'Associació d'Escriptors Catalans, un del Sindicat de periodistes esportius i un del Comissariat. El termini d'admissió acaba el dia 30 d'abril i els premis seran atorgats el dia 1 de maig.

■ Les revistes literàries franceses han commemorat l'aniversari de la mort d'Henri Duvernois, el qual finà el dia 30 de gener del 1937, després d'una llarga i dolorosa malaltia, als 61 anys. Novel·lista dotat i fecund, el seu art quedà perfectament definit amb les seves pròpies paraules quan digué: "Distreure la gent honrada, és una tasca honorable. Esdevé que aquells que l'han aconseguit tan bé com han sabut i tan modestament com han pogut, de tant en tant han reeixit amb escreix a enriquir el món amb algunes veritats útils".

WERTHER, ENCARA

Un nou assaig sobre "Werther", de Goethe, publicat a la "Revista de Catalunya" i degut a Maurici Serrahima, ha posat de nou un tema vell d'actualitat. Poques obres han aconseguit mai l'equilibri de la popularitat i de l'exigència crítica com "Werther", i gairebé podríem assenyalat aquella inspiració com a model de coordinació entre dues esferes, sovint antagòniques i també sovint incompatibles: l'estètica, art literari, i el popularisme, no vulgarisme, distingit bé, que constitueix la primera ambició de l'editor.

Maurici Serrahima ha fet un anàlisi psicològic de Goethe en el moment d'escriure "Werther", i ha precisat nous caires i nous matisos d'aquell complex tan bellament dotat. Sobre un camp llaurat més de cent anys ha sabut trobar encara terra verge; la seva penetració crítica, aparellada a la rara virtut d'un anàlisi profund, minucios, l'han dotat per a viviseccionar fibres ignorades de l'artista que, en escriure "Werther", ignorava el gloriós destí del seu talent i la perennitat d'aquella inspiració que ell havia de creure intrascendent, de tant que era introspectiva. La lectura de l'assaig de Maurici Serrahima fa pensar en la fecunda vena de les obres romàntiques, en les quals s'hi troba sempre el batzeg del cor. Goethe va guarir-se: la febre de l'escriptor allunyà la força passional que amenaçava endur-se'l; però l'art de la seva inspiració engolint tants desventurats, que la moral s'hi enfronta una vegada més. I la lluita encara dura, malgrat el divorci entre l'art literari i la moral cristiana, tan accentuat avui, que ningú no s'imagina una donzella, àvida de lectures passionals, recerçant minuciosament,

amb l'esperança de no ésser defraudada, el títol d'una obra preferida a la llista dels llibres prohibits.

"Werther", de Goethe, ha pres altre cop actualitat a Catalunya; Maurici Serrahima ha cridat de nou l'atenció

IL·LUSTRACIÓ DE MOREAU QUE FIGURA EN L'EDICIÓ FRANCESA DEL 1804

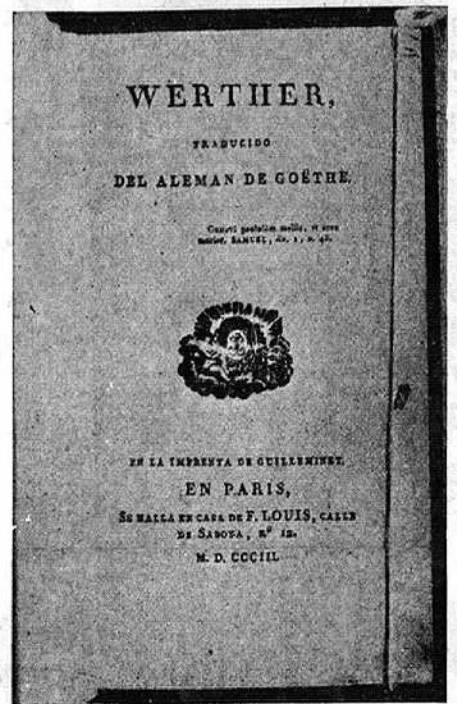
dels qui volen descobrir l'ànima d'un autor a través d'unes pàgines xopes de sinceritat; i no han d'ésser pocs els que han assaborit de nou la força passional de la novel·la per la íntima satisfacció d'un nou descobriment, destriat per Serrahima després de cent seixanta-vuit anys. Es bo, encara que aquest assaig hagi sortit a la

"Revista de Catalunya" i destinat al públic català. La nostra literatura oblidà l'obra de Goethe; les tendències renaixentistes s'havien abeurat a les fonts romàntiques arqueològiques, i el caire sentimental no hi feu solc. No ha estat fins als nostres dies que "Werther" s'ha vertit en llengua catalana, i fins el 1938 no hem llegit, en català, un bon assaig de la novel·la i de l'estat psicològic del seu autor.

I tot això que ens sembla d'ara, d'avui, compta amb més de cent anys de vida; cent anys d'edicions, de crítiques, de comentaris, de repulses i d'elogis.

El llibre surt a Leipzig, el 1774, amb el títol de "Les desventures del jove Werther"; dos anys després, és editat a Suïssa, amb una llegenda molt de gust d'època i tanmateix significativa: a la portada, juntament amb el títol, hi ha dos coloms, un d'ells mort. Aquesta edició constitueix l'inici del prodigiós renom que agafaran arreu d'Europa autor i obra. A l'edició francesa "Les souffrances de Jeune Werther" (1776), segueixen la italiana, la castellana i l'anglesa. La novel·la ja no és ignorada per ningú; tothom sap el dolor que va inspirar i la passió que respira. La seva popularitat és tan forta i el nom del protagonista tan viu, que els traductors muden el títol original pel nom del dissortat, i, amb el de "Werther", simplement, es fa la primera edició en castellà (Paris, 1803) i també la italiana.

A mesura que el llibre és conegut, creixen i s'agreganten els comentaris.

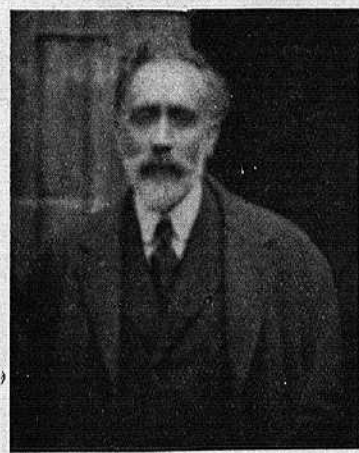

PRIMERA EDICIÓ EN CASTELLÀ. COM ES POT VEURE, EL NOM DE LA NOVEL·LA RESTA REDUÏT AL DEL PROTAGONISTA

prou categoria? Creiem més probable que fos perquè no s'adeien a llur manera d'ésser.

MERIDIA, com ja deia en l'editorial del primer número, estimularà tot el que hom es proposi en el sentit que venim exposant, puix que volem que totes les manifestacions espirituals que s'esdevinguin a Catalunya s'aduguin a l'hora que vivim. No podem solament acontentar-nos que vagi a veure teatre català el mateix públic placivol que hi anava abans, sinó que hem de fer de manera que vagi a veure teatre català el gran públic que no hi anava perquè els sensiblers conflictes de quatre mitjos senyors, que s'esbatussaven a les taules en un lèxic de botiguers instruits, l'avorrien i li feien perdre el temps.

Si el Teatre Català de la Comèdia no inicia una virada, sembla que serà

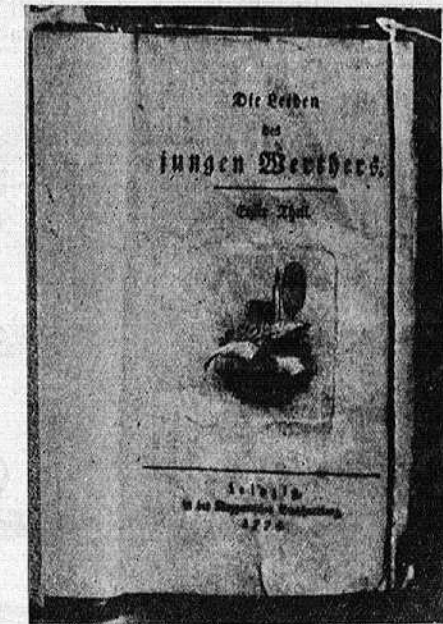

IGNASI IGLESIES. 1871-1928

aquell mateix teatre el que patirem l'actual temporada. En aquests dies que vivim tantes coses —tal vegada les de més magnitud que hagin viscut les generacions de tots els temps—, seria pueril imaginar que ens farien enorgullir les galtes el mot cru i valent que hom pugui emprar a les taules, i les ideologies atrevides per al triomf de les quals empunyem les armes.

En el que deixem exposat, que ningú s'imagini que volem que es faci aquell teatre xaró, de galliner, que aquests dies s'ha vingut fent en alguns teatres, i el qual, en escoltar-lo, ens ha obligat a deixar-lo a les primeres escenes. Ja hem insistit prou perquè es pugui comprendre que ens referim

El cas de Werther és discutit apassionadament, com si cada país, cada poble, cada ciutat, conegues el protagonista; com si Lota fos l'amiga de tot el món i hagués corporat, amb la seva ingènua gràcia, tots els joves de

FACSIMIL DE LA PRIMERA EDICIÓ DE "WERTHER"

la terra. A la febre dels comentaris s'ajunta encara l'apreciació del traductor, que no sap estar-se del comentari. Per què tradueix un llibre que accentua la neurosi amorosa d'una època malalta de sentimentalisme? I el traductor ha de justificar-se: no

fos cas que la consciència li retregués la seva participació en el suïcidi de tants joves que seguiran el camí de l'heroï de la novel·la. Aleshores el comentari és aquest: "Werther és un desventurat, però condemno la seva trágica decisió". I, novament, hom té la impressió que aquella figura pastada i vivificada per la gràcia de Goethe, és un jove que cada dia comparteix una estona de conversa amb el traductor, amb el lector, amb la persona més ignorada i amb la de més influència del món. I això que es pot afirmar que a darreries del segle XVIII i a començaments del XIX ningú no sospitava encara la glòria que la posteritat reservava a l'autor d'aquelles desventures! No era, doncs, un cas de suggestió, nascut del prestigi d'un nom; era un geni, que tocava la nafra d'una època; una plaga que no s'ha clos encara, malgrat l'avenç del materialisme i del descreït de les exaltacions sentimentals. Sense interrupció, "Les desventures del jove Werther" es prodiguen en noves edicions. Des del segle XVIII aquesta novel·la de joventut compta amb un gran públic, que no canvia, perquè la sensibilitat amorosa és immutuable. A través de les nombroses edicions de "Werther", fetes a diversos països i en llengües diverses, hom pot apreciar l'evolució de la tipografia, i recórrer un segle i mig de sentimentalisme amb la interpretació plàstica de les escenes més impressionants, en les edicions de luxe, i constatar, encara, l'eterna vivesa del tema, la perennitat de l'ànima de "Werther", i comprendre Lota. Ambdós poden ésser també dos bons coneguts nostres.

J. M. MIQUEL I VERGES

EL TEATRE DEL MOMENT

Es parla molt de renovar el nostre teatre. Amb el pas que anem semblant, però, que trigarem d'aconseguir-ho, puix que no solament cal deixar de banda la major part de l'antic repertori, sinó que s'ha de comptar amb obres noves que puguin realitzar aquell comès. No seria una autèntica revolució la nostra, si no ho trasbalséssim tot de dalt a baix, si els valors espirituals no es revisessin, per qui tingui autoritat per a fer-ho, de la mateixa manera que s'ha fet amb les coses d'ordre material. Alguns valors, pocs, creiem que es salvarien d'aquesta revisió.

L'actual campanya que ve fent-se al Teatre Català de la Comèdia, aparenta desdir d'aquelles ànsies de superació. Les obres que s'hi vénen representant són les mateixes que ja es representaven —i algunes foren fervorosament aplaudides— quan la burgesia, a la qual interessava que res de nou no esdevingués en el teatre, perquè aquell públic creia que la millor obra teatral era aquella que més bé li feia passar l'estona o perquè el seu mal no volia soroll.

De la manera que a Catalunya es desenvolupen les coses d'ordre espiritual, sembla que ací no hagi passat res, ni passi res, i que a causa d'aquesta aparença, els nostres valors, en esperit, hagin d'ésser els mateixos els quals glorificava el vell règim; que no pugui haver-hi un teatre, autòcton i autèntic, que representi l'hora de renovació continuada que vivim. De la mateixa faiso que enyorem el poeta i el novel·lista de la guerra i la revolució, enyorem el dramaturg. Ara, la repetició dels grans autors que simbolitzen l'esperit d'altres temps, ens cansa, per a no dir que ens enutja. L'obra guimeriana fou celebrada, ul-

ANGEL GUIMERÀ. 1847-1924

tra per la seva bellesa, perquè representava el ressorgiment de l'esperit racial. Cada vegada que hom anava al teatre —i admirem la il·lusió d'aquells bons catalans— hi anava —i ho deïem amb una frase de regust d'època—, amb la mateixa devoció que si anés a oficiar davant l'altar de la pàtria. Quan hom acudia a veure una obra de l'Ignèsies, ja ho feia en un doble sentit: hi acudia, alhora, el català i l'obra. Cada representació teatral, en un i altre aspecte, es convertia en un

miting. Quan es prohibien els mitings, aquests es desplaçaven al teatre. Els neguits polítics, socials i patriòtics d'aquella època, el teatre als representava. Aquell crit de *Visca el treball!*, de "Les Garces", de l'Ignèsies, va fer posar dempeus a tots els espectadors, amb més abrandament que no ho haurien aconseguit una dotzena d'oradors. Aquell teatre marcava una hora més exacta que el nostre teatre d'avui. Potser se'ns objectarà que aquella hora tenia els seus autors i que la nostra encara no els té. Mal parats quedarien, si així se'ns objectés, els autors dramàtics actuals. Voldria dir que se'ls nega en absolut el valor d'adaptació, d'evolució, que vindria a ésser el mateix que tractar-los d'incapacitats.

El poble, d'ençà que el món és món, vol veure reproduïda la seva imatge, com si es tractés d'un mirall, a l'escena. Vol veure-hi els seus neguits, les seves lluites, la seva tragèdia. Així s'ha creat el teatre nacional en tots els països. La lírica trompeta de Puchkin, que despertà el poble rus, ensenya a obrir-li les portes del seu teatre nacional, en el qual hi entrà aquell gloriós estol d'autors que prepararen la gran Rússia d'avui. Voltaire, des de les taules, a desgrat, com diu Maurois, d'ésser monàrquic i no ésser aquella la seva intenció, punxà els francesos per tal que s'aboquessin a llur gran revolució. Haumann, a Alemanya, creà el teatre socialista, el qual protegi les conspiracions dels primers emigrats russos, voltant-los d'un ambient propici a llurs activitats clandestines. Ibsen, no podent copsar els neguits de les reivindicacions socials, a causa de no produir-se en la seva pàtria amb tanta espectacularitat com en altres països, i per no poder veure, a través de la pròpia experiència ètnica, els que es produïen en els pobles que residí, fugué pregonament dintre els homes, i ultrapassà els límits del psicòleg per enviar els del psiquiatra, per tal de crear aquella sèrie de casos clínics —el mateix Ignèsies interpretava el personatge *Oswald* de "Els Espectres"—, analitzant una malaltia, mal coneguda als seus temps, que donà lloc que el meu compatriota Jaume Peyri publicàs un opuscle estudiant l'obra de l'autor nòrdic, en el qual opuscle deia que de casos com els que Ibsen inventà no n'havia vistos mai en cap sanatori. Però la societat patia aquella malaltia. Els mig folls eren agudament estudiats i analitzats en alguns drames que Ibsen va escriure, sense preocupar-se poc ni molt que el psicòleg sigui una cosa i el psiquiatra una altra; ni que una obra teatral, igual que una novel·la, hagin de tenir bellesa artística i no pas un valor científic, com així ara passa amb les novel·les modernes, en les quals sembla que Freud hagi parlat a cau d'orella de llurs autors mentre les escrivien. En el cas d'Ibsen volem assenyalat, també, que s'ha d'escriure cosa viva, cosa vista i viscuda, per fer teatre.

Tal vegada se'ns dirà que amb aquest curt espai de temps encara no s'han pogut manifestar les noves valors. Però, ¿per què no es pensa en aquells autors que tenim i als quals els públics menestral i burges mai no es decidien a aplaudir obertament? Hi ha algú que sigui tan savi que pugui demostrar, i alhora provar, que si aquells públics no aplaudien les obres d'aquells autors, era perquè no tenien

IMMORTALITAT

Anna Murià

L'amic Guifré té uns ulls incògnits; a estones, de místic; a estones, de boig. Jugàvem.

—A veure qui és el més fort!

Amb les contorsions de la baralla, van caure de la seva butxaca uns fulls de paper.

Jo m'hi abraon. Els engrapo.

—Ara sabré els teus secrets!

El arrenco a córrer.

Ell m'empaitava, però jo li vaig tancar una porta als nassos i vaig donar volta a la clau. I a través de la porta, li vaig enviar una riallada.

Llegeixo:

"Cos bell, cos viu. Llum i palpitant. Força i pensament. Divinitat. Miracle. Cos immortal!"

"Cos humà, moviment, harmonia. Cos humà, sang i crit, obra i sentiment."

"Cos de la flor, immortal! Cos de la bèstia, immortal!"

"Univers, carn de tots!"

"La bella carn de la meua àvia, que era rosada, i era blanca, i era fina i perfumada... (Ella tenia els cabells d'or... I la veu com de font clara... I enamorava els cavallers... Ha ressuscitat!"

"Ha ressuscitat en herba tendra i verda, en margaridoles, en cantar d'ocells."

"Qui ho diu, que va morir?"

"Es va transformar!"

"I ara és l'olor del prat i la fecunditat de la terra."

"La mort, dieu?... No n'hi ha, de mort!"

"El sepulcre amb els seus cucs, és l'esforç suprem de la vida per a ésser més vida encara."

"La mort és la metamorfosi. És el laboratori de la immortalitat; la vida hi treballa per a perpetuar-se."

"Una veu nasal dins una cucurulla negra, ens resa, tot fent creus amb la mà: —Ets cendra, ets pols, ets fang, ets menjar dels cucs; véns de la pols

a coses purament espirituals. Amb això volem dir que ens referim a un teatre de categoria. L'exigim, aquest teatre. Ara no pot tenir categoria si no es compta amb el moment. I si l'exigim, és perquè no ignorem que tenim autors —precisament alguns d'aquells que el públic burges bandejava o que no aconseguien triomfar definitivament— que poden crear-lo.

A. FUSTER VALLDEPERES

i a la pols has de tornar. Miserable cos, que t'has de podrir!

"I el nostre cos, triomfal, contesta: —Sóc univers! Vinc de la terra viva i a la terra viva tornaré. Cos gloriós, que et descompondràs, et multiplicaràs, et faràs greix de la terra, sang de la llavor, larva de papallona, aire del cel, fruita madura, carn dels nêts dels altres, aigua, llum i potser estel...!"

Em van explicar que jo tenia una animeta per a mi sol, tota d'una peça, separada de les altres, diferent; ben meua, com un gosset.

"Aquella animeta era la vida."

"Es veu que a l'univers hi havia molts milions de vides."

"I les bestioles tenien una vida que no era cap animeta."

"Quina meravella!"

"Un dia, a la veu de la cucurulla negra i als que m'explicaven misteris, els vaig dir: — Calieu!"

"I vaig posar-me a escoltar l'aire, la terra, la carn."

"Aquestes veus no parlaven d'animes; ni de fàstic de cucs. Eren lluminoses i eren respir d'una Anima immensa. Van parlar-me d'una Vida i no van parlar de mort."

"Em digueren que la Vida no s'acaba mai, i és única."

"Que jo no tinc res meu, ni animeta, ni res. Perquè sóc una part i no un individu."

"Que jo pertanyo al tot, i que tot és jo."

"Que sóc un grapat de substàncies, un grumoll d'univers. Que un dia les substàncies s'escamparan, el grumoll es desfà. I se'n formaran d'altres, on hi haurà miquetes de jo."

"Que no hi ha destí més gran que el meu, jo que sóc l'Univers i sóc el que no mor mai, i els meus braços seran ales, i les meves entranyes assonaran la terra, i el meu alé serà atmosfera. I quan no hi hagi ales, ni terra, ni atmosfera, jo seré Infinit."

"Que aquesta calc i aquests fofats del meu cos vénen tant del cos de Noé com del cos del Llop de Francesc d'Assís; que aquest Esperit del meu parlar i del meu pensament, és el mateix que les flors dels boscos antil·luvians, el que dictava els versos a Homer i el que feia cantar el rossinyol del jardí dels meus avis..."

"Cos gloriós, cos bell, cos viu. Divinitat. Miracle. Infinit. Cos immortal!"

L'amic Guifré picava a la porta. Vaig sortir i li vaig donar els papers, bo i fent amb el dit al front el senyal de dir: "estàs tocat del bolet!" Però em semblava que havia de tenir el mirar estrany. Vaig apropar-me al mirall.

Quina pell tan meravellosa! Quina llum, el meu rostre! Quina bellesa, les pomes del meu pit que palpitaven! Els meus braços nus, alçats per a recollir-me els cabells, eren transparents d'infinit.

Anava a cridar: "Voldria morir-me, ara!"

Però vaig callar, perquè ell m'hauria dit:

—Ets més boja que jo.

Anna Murià

Han mort dos precursors

Tota la premsa estrangera ha dedicat articles a dos homes, morts, tots dos, a algunes hores de distància, i en una situació més que modesta, mentre que ningú, o quasi ningú, no es preocupava d'ells, encara que haguessin marcat tots dos llur pas per aquest món amb invencions que trasbalsaren els costums contemporanis, pel perfeccionament de la recreació visual.

L'un, Georges Méliès, ha donat al lleng les seves manifestacions més fortes de substància cinematogràfica, als primers temps de l'art mul. No s'han retrobat totes les seves obres, que són a milers. Les que han pogut tornar-se a projectar, indiquen que ho havia comprès tot: el moviment just, l'harmonia, el mateix valor. Prestidigitat-

GEORGES MELIÉS, LEONTINA INDELLI I EMILE COHL.

dor abans, ho restava, donant al cinema els recursos del seu ofici. El seu nom no morirà. No fou mai ric. El descobrien, fa pocs anys, venent dolços a l'estació Montparnasse de París. S'ocuparen, a la fi, d'ell. Entrà a la casa de retir del cinema. Ha mort a l'hospital.

L'altre, Emile Cohl, fou l'inventor dels dibuixos animats. Vivament interessat per les "féeries" filmades de Méliès, imaginava de reemplaçar les marionetes per caricatures retallades. Els seus primers assaigs no respongueren a les seves esperances. Però un dia, que assistia a una representació cinematogràfica, constatà que havien utilitzat en un film la idea suggerida per una historieta il·lustrada que ell publicava en un setmanari —era caricaturista—, i corregué a casa de l'editor del film i l'acusà de plagiat. L'editor, que era un home poderós, li oferí un sòlid contracte. I Cohl realitzà aleshores nombrosos films en sèries animades.

Com Méliès, Cohl ha mort en un llit d'hospital. Tenia 81 anys. Méliès, 77.

CARA I CREU DE HOLLYWOOD

Aquella nit, en aquell palau sumptuós, tothom bevia. I es bevia a tot arreu: en el dormitori, en el saló, en els billars, en el menjador... Els invitats assetjaven el bar, situat en un recó de l'hall. Al bell mig d'aquest hall, hi havia una gàbia de vidre absolutament tancada. En aquella gàbia hi havia un home. Estava assegut en un silló i somreia. Somreia inlassablement. Fixava sobre aquells que el voltaven una mirada que no veia res. Perquè era mort. I la festa era un enterrament... Somreia inlassablement. Amb un somriure clavet en els seus llavis pintats. Perquè l'havien maquillat...

Alguns dies més tard, en la mateixa localitat, tenia lloc un altre enterrament. Més ben dit, uns funerals. Aquests se celebraven en un studio cinematogràfic. Perquè el traspassat era un gran productor. De les parets, penjaven quilòmetres de crespó sembrat de llàgrimes de plata. Una vintena de projectors llançaven llurs focus damunt una creu de roses blanques... Molt abans de l'hora de l'ofici, la multitud havia envaït l'estudio. "Aci —anunciava un ràdio-repòrter des del micròfon— es troba la quantitat més grossa de glòria i de notorietat per metre quadrat..." Una de les vidues del mort havia penjat al seu coll un enorme escapulari de monjo mexicà. I no es cansava de llançar llambregades als diamants de les seves veïnes. Els administradors de la societat anaven al darrerà... "Es una assemblea de diversos milions de dòlars...", prosseguia el ràdio-repòrter... De sobte, s'apagaren les torxes elèctriques. La cortina damunt la qual es destacava la creu de roses blanques, s'aixecà lentament. Un jazz tocà la marxa fúnebre de Chopin. El mort era allà... Dret, damunt una estrada de flors que formaven les inicials de la societat. Semblava que anés a parlar... I tot de girls vestides amb vels blancs i violetes, agitaven palmes daurades...

No inventem res. Ho hem llegit, no fa gaire, en un setmanari francès molt seriós, "Marianne", que durant els seus cinc anys d'existència no ha estat mai acusat d'empescar-se fantasies.

I bé: ¿on s'han celebrat aquests enterraments de circ i aquests funerals de music-hall, aquestes cerimònies revoltants i irrespectuoses? A Hollywood, naturalment. No es podien celebrar enlloc més que a Hollywood. A la Babilònia californiana, on les riqueses i els refinaments de la indústria i de la civilització engendren fatalment la corrupció dels costums. A Hollywood... A la ciutat de les histò-

ries escandaloses i de les orgies secrete, dels estupefaents i de les fantasies lúbriques. A la ciutat del vici i de la disbauxa, de la mort misteriosa de Thelma Todd i de la mort inesperada de Jean Harlow, que es va mo-

LOUISE RAINER, UNA DE LES ARTISTES DE HOLLYWOOD QUE MÉS DECIDIDAMENT S'HA POSAT AL COSTAT DE LA NOSTRA CAUSA

rir d'amargor... A la ciutat, en fi, de la follia de Buster Keaton i de la vida crapulosa de Fatty, paquet de greix luxuriós.

Aquesta és la cara visible de Hollywood. De l'Hollywood frívol i amoral, que no és cap llegenda, sinó que desgraciadament existeix. Però Hollywood té també la creu. Un aspecte temps ha ignorat, gràcies als esforços desesperats de Will Hays, l'Isar del cinema, i dels diaris del feixista Hearst; però que a l'últim no ha pogut més, i ha començat a donar senyals arrogants de vida.

Quin és aquest Hollywood?

Es el del famós director King Vidor, que acaba de declarar: "Cal donar al cinema un sentit social. Voldria rodar només films antifeixistes. Val a dir que tot Califòrnia ho desitja..." Es igualment l'Hollywood de la vaga de maig. Una cosa que no s'havia vist mai. Que ni tan sols s'havia imaginat. Com que llurs sindicats no havien estat reconeguts, pintors, decoradors, dibuixants i perruquers dels studios es

declararen en vaga, seguits immediatament pels restauradors i maquilladors. I el sindicat dels artistes, dirigit per Joan Crawford, Franchot Tone, James Cagney, Robert Montgomery i Chester Morris, no vacil·là gens ni mica a atorgar el seu suport al moviment, tot i exclamant que hi ha menys diferència del que sembla entre un obrer de can Ford i un artista cinematogràfic.

Aquest Hollywood ferm i sa és també el que, a la crida feta per André Malraux per tal de socórrer els ferits de la nostra guerra, respongué amb una embranzida de generositat admirable: més d'un milió fou recollit... Aquest Hollywood és encara el de la recent campanya contra el Japó. Nombrosos artistes famosos feren, a través de tots els Estats Units, una tonçada de conferències a favor del boicot al Japó. Luisa Rainer, Clark Gable i Paul Muni foren els més acarnissats propagandistes d'aquesta idea.

I és, finalment, l'Hollywood que ha fet fugir precipitadament Vittorio Mussolini, segon fill del duce. Aquest va declarar que se'n tornava a Itàlia perquè la seva dona esperava un infant. Ningú no s'ho va creure. El seu sojorn a Hollywood, en efecte, fou abreujat perquè certs medis del cinema no li perdonen d'haver participat a la guerra d'Etiòpia. En un diari professional aparegué dos dies seguits la imatge d'una mare i un nen plorant, acompanyada de citacions extretes del llibre del jove Mussolini titulat "Les ales del cel". Es tractava d'un anunci, pagat per un comitè, en el qual figuren Franchot Tone, Florence Eldridge, Sidney Buchman i altres personalitats. Aquest comitè féu igualment distribuir una circular protestant contra la notícia que Hollywood havia fet una acollida calorosa a Vittorio Mussolini. "Hollywood —afirmava— l'esmentada circular— no mereix una reputació semblant, i no podem exterioritzar millor la nostra reprovació que enviant un carregament de medicaments als governamentals espanyols."

En fi: ja era hora! Hollywood es va treient lentament del damunt la fama de frivolitat que una sèrie de protagonistes d'històries escandaloses li havien donat. Els seus millors representants han entrat de ple en la lluita a favor del progrés humà, organitzant-se sindicalment, primer, i preocupant-se després per tots els problemes morals i socials de la nostra època. Felicitem-nos-en.

Sebastià GASCH

JEAN RENOIR DIU...

per què «La gran il·lusió» ha estat prohibida a Alemanya i a Itàlia

Ja és oficial. "La gran il·lusió", l'obra mestra del cinema francès, després d'haver estat premiada a la Biennal de Venècia, ha estat prohibida a Itàlia i Alemanya.

Interrogat per un periodista, Jean Renoir, el seu autor, ha explicat així el seu "crim":

—Mussolini admet perfectament que el tractin de bandit i d'assassí. Els seus fanàtics tampoc no hi tenen res a dir. Però el Duce s'enfada de valent quan li diuen que el seu ventre bombat és menys flogènic del que ell es pensa, que porta barrets ridículs i que no sap vestir-se. Això, he tingut la imprudència, que no em sap greu, d'escriure-ho al diari "Ce Soir", tot i donant a Mussolini el consell d'anar a veure el sastre del duc de Windsor. Es això que no em perdonen. Es per això que han prohibit "La gran il·lusió". Es per això que m'han promès amablement de sotmetre'm, un dia d'aquests, al famós tractament de l'oli de ricí...

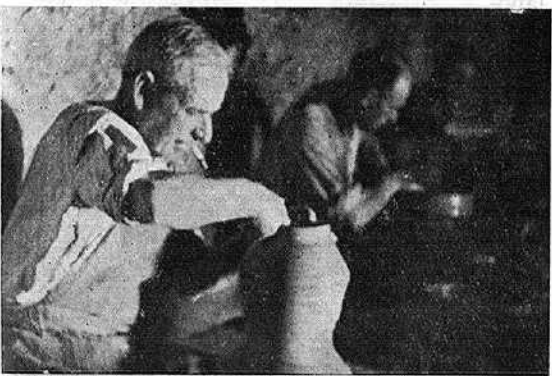
Jean Renoirriu francament, i en parlar d'Alemanya, on el film ha estat igualment interdit, afegeix:

—El resultat és el mateix. Però he de reconèixer que a Alemanya les coses han anat almenys correctament. "La gran il·lusió" és interdicta al territori del Reich; però la decisió no ha estat presa sense discussió. Tinc entès que el general Goering era hostil a la prohibició. Antic aviador de guerra, confessava que l'atmosfera del film era exacta, particularment en el que es refereix a les escenes que es desenvolupen en una cuina d'esquadreta alemanya, escenes que han estat pujades en les "Memòries" de von Richthofen. Goebbels, per contra, feia reserves sobre el personatge de la dona, aquella alemanya que es dona a una francesa, i, sobretot, denunciava el meu film com una obra de propaganda israelita. La qual cosa no deixa de fer riure, si considerem que certs crítics francesos m'han acusat d'antisemitisme.

Finalment, és Goebbels qui ha guanyat...

Films de guerra i propaganda presentats per Laya Films

No hi pot haver una propaganda més punyent de tot el que significa la tragèdia espanyola, que la visió de la realitat mateixa. Ella pledeja, més que res, per la grandesa d'una causa. I cap document com el cinema no pot oferir una idea més exacta, més impressionant i més viva, d'aquesta realitat. La infantesa en què encara es troba el cinema entre nosaltres, ha fet que no n'hàgim espremut, ni remotament, totes les enormes possibilitats informatives, totes les enormes possibilitats de captació i de seducció. L'esforç fet és, tanmateix, remarcable. En cada film s'observa un pro-

grés. Entre els darrers, editats per "Laya Films", es destaca el de "Madrid". Tot el drama, tota la pertorbació, l'angoixa de la ciutat civil assetjada, es fa patent en unes quantes escenes d'aquest film. El moment de pànic davant del bombardeig, els seus estralls hi són narrats d'una manera sobria i patètica. En les mateixes entonacions, en els clarsobscurs, el film esdevé expressiu, pren aquesta amenaçadora atmosfera de malson, que agafen els camps i les ciutats, quan hi passen les resplendors fulgurants i, tanmateix, ombrívols de la guerra.

Més trasbalsador, encara, ha estat el de la tragèdia del País Basc. Ultra unes bones estampes de Guernica, la ciutat santa, i avui màrtir, de Bascònia, veiem a Bilbao, repetides les escenes de pànic davant del bombardeig.

Però impressionen més, encara, que aquestes escenes que recullen el gest de terror de la multitud, aquelles de l'exili en massa dels infants bascos, acollits en navells estrangers... No s'endevina cap trucatge en aquest

moment del film. La cambra a penes s'atura davant d'escenes parcials. Evita, així, el risc de caure en el sentimentalisme fàcil, que entelaria la grandesa del document. En la seva simplicitat documental, objectiva, es fa, tanmateix, punyent. Hi veiem, en aquests infants que marxen sols, una de les més doloroses odissees d'un país. Les escenes que vindran després, i que recullen l'alegria d'aquests infants acollits amorosament en camps britànics, en cases holandeses, en institucions socialistes de Bèlgica, no esborren la impressió dolorosa. N'accentuen, pel que trasllueixen d'inconscient en aquesta alegria, el sentiment de recança davant l'irreparable.

Un altre film, excel·lent, sobretot com a film de propaganda, és el destinat a fer conèixer amb quina cura és feta la transfusió de sang pels organismes sanitaris de Catalunya, avui incorporats a l'exèrcit de la República.

Molt sobri, sense res d'excelsiu, tot i la banalitat, artísticament considerat, del tema, arriba a fer-se interessant, per la justesa dels elements que l'integren.

Ara el que ens sembla excelsiu és el text castellà que acompanya alguns d'aquests films. Hi ha massa retòrica. Quan la cambra parla amb una tal eloqüència, cal molta discreció perquè, en lloc d'accentuar el patètic, no llevi força als efectes.

Altres dos reportatges del Laya Films, dedicats no a la guerra, sinó al treball de la reraguarda, posen de relleu, un d'ells, la importància de la indústria surera a l'Empordà, i l'altra, el de la producció de terrissa a Breda. Són dos bons films documentals, presos amb agilitat i destresa. El segon, però, es fa particularment captivador: veiem com en el torn primitiu els operaris imprimeixen amb singular habilitat d'artistes, en l'argila tova i malleable, les formes gracioses de les nostres gerres i tupsins, dels cànirs i les olles. El director del film ha copsat tot l'encís d'aquestes creacions primitives, i ha sabut imprimir a la cinta un tal ritme, que ens fa pensar, davant les transformacions meravelloses de l'argila, en el que hi ha de màgic en els millors films de dibuixos animats. Resulta, així, un excel-

KNOCK, ENCARA. — Poques obres del teatre francès modern han conegut un èxit com "Knock o le triomphe de la Médecine", de Jules Romain. Louis Jouvet, que va estrenar-la, en 1923, la va fer més de mil vegades seguides. Ara el mateix Jouvet l'ha represa a la Comèdia dels Camps Elisis, tot donant temps a la preparació d'una nova obra de Marcel Achard, "Corsaire", que hi estrenarà aviat. Recordem que "Knock" va ésser traduïda al català i estrenada al Romea en una d'aquestes escasses vel·litats renovadores de la nostra escena i que passà desapercibuda.

RETORN A ARISTOFANS. — A l'Atelier, de París, representen ara el Plutus, d'Aristòfanes, en una adaptació de Simone Jolivet. Per cert que el director que ha posat l'obra, Charles Dullin, ha fet, sobre l'actualitat d'Aristòfanes, unes belles reflexions. Per ell el protagonista de les obres d'Aristòfanes, és sempre el mateix personatge que s'emparenta, d'una manera sorprenent, amb el francès mitjà: "una mica volterlà, una mica liberal, possiblement impulsiu i jaccèciós, molt estabridador, molt assenyat, quan no se sent empès per un dada". I afegeix, fixant-se amb el protagonista de Plutus: "és en la seva lluita amb els esdeveniments, potser el més pròxim a

Carnet del Teatre

nosaltres. Es l'home que es carrega amb una de les més feixugues responsabilitats socials, amb la de la repartició de la riquesa; que de simple ciutadà és portat a representar un paper considerable en la ciutat, i que ens recorda, a la vegada, Roosevelt per la seva experiència; Rousseau, pels seus principis, i Sganarelle, per la seva ingenuïtat enganyadora.

LA LLUM NEGRA. — D'una nova revista del Folies-Bergère, ha dit un cronista de París, que traeix, en els autors i decoradors, una major preocupació per la fastuositat que pel gust, i una manca d'imaginació, que constitueix, potser, la garantia d'un èxit comercial durable. Aquesta remarcada és gairebé una definició. Pot ésser aplicada, en general, a totes les revistes de París, i constitueix la característica de totes les revistes, amb pretensions, que fem a Barcelona.

Tanmateix, no tots els cronistes han apreciat de la mateixa manera, la revista del Folies Bergère, "Coïette", la sensibilitat de la qual, per les impressions visuals del color, és difícil de negar que expressa així l'admiració, davant d'uns efectes escenogràfics de llum que enceten, segons ella, possibilitats il·limitades.

"Plomes, bolndes, joiells, perspectives que enganyen l'ull, a aquests sortilegis provats. hi és aviat afegit una màgia nova. Una màgia nova que ja té un nom: "la llum negra". Nom que servirà, sens dubte, ja que és novel·lesc i inexacte. No explica cap dels prodigis de l'ultravioleta, ni dels fenòmens de la fosforescència. La Sala Pleyel ha assistit a una extraordinària demostració, a la qual els ballets de Loïe Fuller prestaven llur concurs.

"La naixença d'un art, l'alba d'un dia, el balbuceig d'una descoberta, són difícils de pintar. ¿Com explicar que fa poc existien, vivificats per la llum negra, un color verd que esborra tots els altres verds, un blau més

encès que els blaus corrents, uns roses i uns violetes líquids? ¿Com dir que, impregnats de claror, uns bocins d'estofa en ignició sobrevoles per l'escena com ànimes alliberades? D'una negror d'abisme puja un ram de flors tan sorprenents, que no ens recorden cap impressió visual familiar, i per a les quals caldrà inventar paraules. Són color de cataclisme, color de fi de món...

"Una tal vetllada no fa pensar solament en un conte de fades, en un somni febrós. Gràvida de futures meravelles, sense saber, encara, a quina fi destinar-les, la "llum negra" ens fa pensar en el joc temerari d'algun aprenent d'encisador..."

"FUENTEVEJUNA", A PARÍS. — La representació de "Fuenteovejuna", a París, pels comedians del "Théâtre du Peuple", traduïda per Jean Cassou i Jean Camp amb el títol de "Fontaux-Cabres", ha desvetllat força interès. Jean Cassou, davant de l'estrena, ha publicat a la premsa unes belles paraules, de les quals són els següents paràgrafs:

"Sentim curiositat de veure quines seran les reaccions del públic popular parisienc, davant d'aquesta obra de Lope de Vega, que ha tingut un èxit tan gran a la U. R. S. S. i que els espanyols consideren com una de llurs obres mestres nacionals. Els recents esdeveniments li han afegit, encara, un significat nou. Més que mai, els espanyols retroben representats en aquest drama llur orgullosa voluntat d'independència, llur odi a la tirania, llur amor a la llibertat, llur sentit de la dignitat humana. Expressen totes aquestes virtuts racials, exercides d'una manera tan trágica com emocionant, en les mateixes trinxeres de Fuenteovejuna."

No és la primera vegada que Fuenteovejuna ha estat traduïda al francès. El 1822 ho va ésser per La Beaumelle. El 1862, per Damas-Himard. Jean Cassou i Jean Camp l'han traduïda en prosa, i hom espera que llur talent haurà reeixit en la difícil empresa.

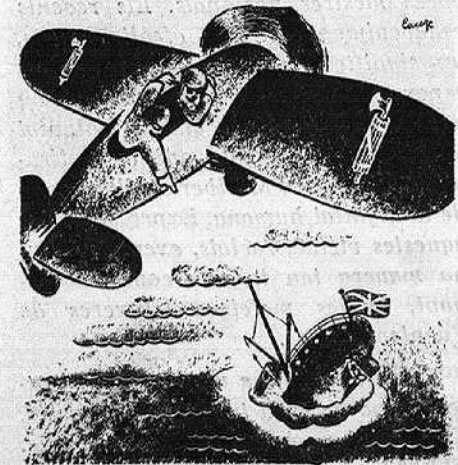
C O P S D E B E C

MORALITAT «NACIONALISTA»
—Veu: dintre de vint anys aquí serà impossible el tràfic de blanques

—I aquests republicans, entossadits a construir ob-jectius...

LES REPRESENTATIVES ANGELES
—Per què l'has enfonsat?
—Es que m'havia semblat observar que pensava tenir la intenció de prendre represàlies.

DAVANT UN QUIOSC

Dos interlocutors, músics, sostenen el següent diàleg:
—Té, mira; una traducció de Dante Allighieri!
—No sé de què l'hi havia de venir això de *ligeru*, puix que jo el trobo més pesat que la farina de moresc.
—Devia ésser un dante *con moto*.
—Ca! *maestosso*, ma non *tropo*, i gràcies.

ELS NOU-POBRES

Un conegut nostre parlava l'altre dia amb un antic capità d'indústria, el nom del qual es feu famós en el ram del cautxú. L'home explicava com del 19 de juliol ençà, ha anat evolucionant des de l'extrema dreta fins a un centre-esquerra que Déu n'hi do.
—Em faig càrrec —deia l'home—, de les coses. Es necessari que els capitalistes professin i practiquin la doctrina democràtica i liberal. Els capitalistes han d'ésser democràtics!
El seu interlocutor l'interrompé:
—Desenganyeu-vos, amic meu! Els capitalistes han d'ésser abans de tot, pobres!

LES MASSES

En una penya de cafè, es discutia la força d'un ex-partit, el nom del qual no val la pena d'esmentar.
Un dels contraopinants pretenia que en el partit en qüestió hi havia més dones que homes.
La discussió s'hauria allargat indefinidament, si no hi hagués intervingut un arribat de nou.
—Bé, matem-ho. Tu dius que hi havia més *militantes* que militants, i tu, a l'inrevés. Per aclarir-ho, doncs, dóna una xifra.
—Home, ¿què vols que et digui?
—Digues una xifra. ¿Quantes *militantes* tenia?
—Doncs...
—Si ja ho has dit tu, home! —féu un altre—. Mil-i-tantes!
Tothom respirà.

Aquest número
ha passat per
la censura

PALACIO VALDES

Ara ha mort a Madrid l'il·lustre autor d'aquella novel·la que molta gent anomenava "La Hermana San Suplicio", Armando Palacio Valdés.
Era home senzill i poc aclimatat als elogis.
Li agradava passar inadvertit, fugia de tertúlies i cafès, i feia una vida senzilla i tranquil·la.
Anava a desdijunar cada matí a una lletoria de la cantonada de casa seva, on era feliç perquè el seu prestigi literari era totalment ignorat.
Però la felicitat és efímera. Un bon dia, se li acostà el vaquer tot maliciós, i clavant-li un copet a la panxa, li digué:
—Bé, vaja; no s'ho porti tan d'amagat. Ja sé que vostè escriu als diaris i fa novel·les d'amor i romances.
—Home, veurà! —gosa a dir l'escriptor, com si l'haguessin agafat robant farina.
—Bé, home, bé; no cal que s'ho prengui d'aquesta manera. Jo prou sé que cadascú es guanya la vida com pot.

REPORTERS DE GUERRA

Algú comentava la migrada quantitat de reporters de guerra que aquesta guerra ha revelat en el seu transcurs.
Com a raríssimes excepcions, foren esmentats els periodistes Clemente Cimorra i Izcarai.
—Sí, aquests dos són bons i a més van als fronts de debò —hagué de reconèixer el que es planyia, i afegí:
—Per cert que sempre anaven ple-gats i a Madrid la gent els deia "Cimorra i Gomorra".

POLIGLOTISME

Un jove reporter barceloní—d'aquells tan dinàmics, que per dir dinàmic fan petar els dits com si els hagués picat una avespa— fou encarregat, al diari on treballa, de fer la informació de l'estada dels penúltims diputats laboristes que ens han visitat.
El nostre dinàmic i jove reporter es presenta de bon matí, el dia que arribaven els anglesos, a l'hotel on havien de sojornar.
El responsable, tot donant-li rasca, mentre els viatgers arribaven, li demana inopinadament:
—I vostè, jove, parla anglès?
—No; només l'escolto.

LA DIDA DE SEGARRA

Abans de marxar a Honolulu, el malaguanyat poeta de Catalunya, Josep Maria de Segarra i Castell Arnau, discutia un bon dia amb altres artistes sobre el procel·los tema de la inspiració.
—Això s'ha de mamar de petit —deia un, tot convençut.
I un altre, discrepant, afirmava:
—Doncs, mira; aquí tens a Josep Maria, que fou criat per una dida analfabeta.
Segarra, tot presumtuós, aclarí:
—Ep! Jo, de petit, vaig tenir-ne dues, de dides.
—Dues?
—Sí, una de llet, i l'altra, de cafè!

TREMP

Es parlava l'altre dia, en una tertúlia periodística, d'un periodista mallorquí arrelat fa més de mig segle a Barcelona, home pintoresc i faceciós.
—Fa trenta anys —deia un contertuli—, el vaig trobar un matí a la Rambla. ¿Què feia?
—Anar fent.
—I de Mallorca, què?
—Demà passat hi vaig. Vaig a veure com donen garrot a un bordegas, i de passada, saludaré la meua mare, que fa onze anys que no l'he vista!

—Té, ara ells avancen també per Andalusia.
—Doncs, no permetrem aquesta invasió d'Espanya pels espanyols!

—I ens havien dit que anàvem a un passeig marítim!

SUBMARINS «DESCONEGUTS»